

Stručni rad

INDIVIDUALIZIRANI PROGRAM

Sandra Kukovec, prof. defektologije
Osnovna škola dr. Ljudevita Pivka Ptuj, Slovenija

Sažetak

S obzirom na to da među pojedincima postoje razlike u pogledu sposobnosti, vještina, potreba, interesa i stavova, nastao je koncept individualizacije. Ove razlike uočljive su već pri njihovom rođenju. Daljnjim rastom i razvojem djeteta te se razlike produbljuju i postaju još izraženije. Prije nekoliko desetljeća, mišljenje da je mentalna sposobnost nešto urođeno, na što okolina nema utjecaja, oblikovalo je pogled na osobe s posebnim potrebama. Zahvaljujući sve intenzivnijem upoznavanju društva s poteškoćama ovih pojedinaca i postupnom nestanku predrasuda, mitova i strahova, ljudi su sve spremniji brinuti o ovim osobama i družiti se s njima. Dijete koje ima rješenje o upućivanju od strane Zavoda za školstvo Republike Slovenije ili zapis Centra za ranu intervenciju, ima pravo na individualizirani program koji priprema stručna skupina u odgojno-obrazovnoj ustanovi koju dijete pohađa. Individualiziranim programom utvrđuju se oblici rada, način provedbe dodatne stručne pomoći, prijelazi između programa te prilagodbe za optimalno funkcioniranje i napredak u razvoju. Pripremaju ga i provode stručni radnici, kao dio tima.

Ključne riječi: djeca s posebnim potrebama, prilagodbe, timski rad

1. Uvod

Riječ »individere« latinskog je porijekla i znači »ne može se dijeliti«. To znači da je riječ o cjelini i da sve vještine i sposobnosti pojedinca imaju značaj.

Načelo individualizacije proizlazi iz pojedinca i podržava mogućnost odabira te potiče originalnost i jednake mogućnosti, pozicionira učitelja kao organizatora u odgojno-obrazovnom procesu, uključuje sveobuhvatnu pomoć i izravno se bavi intraindividualnim razlikama. Individualizacija se odnosi na odgojne postupke, načine i sredstva koji doprinose razvoju svakog pojedinca u skladu s njegovim sposobnostima.

2. Individualizirani program

2.1. Što je individualizirani program ?

Oblik individualiziranog programa nije propisan, tako da ga svaka odgojno-obrazovna ustanova formira prema svojim zamislima. Zakonom se utvrđuju samo sadržaj i rok za pripremu odnosno izradu individualiziranog programa. Individualizirani program pripremamo na temelju djetetovog trenutnog funkcioniranja i razvojnog stupnja. U okviru provedbe ovog programa planiramo i razne prilagodbe. Definiramo ga kao fleksibilan, radni, živi dokument koji se može dopunjavati ili mijenjati tijekom godine, ovisno o razvoju i napretku djeteta. Sadrži pregled osnovnih podataka o djetetu, procjenu trenutnog funkcioniranja, prilagodbe, raspored i ciljeve pružatelja dodatne stručne pomoći te, naravno, vremenske okvire evaluacije. Priprema ga multidisciplinarni tim. Za formiranje individualiziranog programa moraju biti ispunjeni određeni uvjeti, odnosno pozitivan odnos prema individualiziranom programu i osobama s posebnim potrebama, materijalni, kadrovski i prostorni uvjeti, praktična osposobljenost i timski rad. Pri izradi individualiziranog programa, za stručne radnike vrlo je značajna suradnja s roditeljima. Roditelji najbolje poznaju svoje dijete, kao i njegov rani razvoj u svim područjima te nam mogu pružiti mnoštvo informacija o funkcioniranju svog djeteta izvan odgojno-obrazovne ustanove. Roditelji imaju nalaze i mišljenja uz pomoć kojih možemo doći do informacija o djetetovim sposobnostima, nedostacima, smetnjama ili poremećajima.

2.2. Koje prilagodbe provodimo u sklopu individualiziranog programa?

Odgojno-obrazovne sadržaje i ciljeve

Zajednički dio programa predstavljaju postavljeni temeljni ciljevi, dok se sadržaj prilagođava razvojnim potrebama i sposobnostima djeteta. Cilj koji smo si zadali možemo ostvariti na više načina, kroz provedbu različitih aktivnosti. Ciljeve prilagođavamo razvojnom stupnju djeteta i vrsti te stupnju nedostatka. Za dijete pripremamo aktivnosti koje su vezane uz njegova jača područja jer će na ovaj način lakše usvojiti zadane ciljeve. Organizaciju i provedbu programa

Odgojno-obrazovne ciljeve djeca mogu usvojiti kroz nastavne sadržaje, primjenom različitih metoda iznošenja gradiva. Sadržaje možemo obraditi uz pomoć istraživačkog projekta, središnjeg predmeta, diferenciranog odgojno-obrazovnog rada itd.

Tempo i zahtjevnost obrađenih sadržaja Zahtjevnost sadržaja koji se obrađuju prilagođavamo djetetovim sposobnostima i vještinama. Možemo skratiti tekst, dodati više slikovnog materijala, prezentirati sadržaje uz pomoć konkretnih pomagala itd. Ovisno o sposobnosti i brzini usvajanja sadržaja, dijete može i napredovati.

Uvjete za provedbu aktivnosti Ovisno o djetetovom stupnju i vrsti nedostatka, smetnje ili poremećaja, prilagođavamo uvjete za izvedbu aktivnosti. Djetetu možemo pružiti vremensku postupnost prilagodbe tako da mu omogućimo više vremena za izvođenje

aktivnosti ili promijenimo aktivnosti nekoliko puta. Možemo prilagoditi dodatke, kao što su stolica, stol, olovke, didaktička pomagala.

3. Timski pristup

Timski rad predstavlja temelj kvalitetne pripreme i provedbe individualiziranog programa. Tim se sastoji od stručnjaka različitih profesija koji su, na različite načine, uključeni u rad s djetetom. Dakle, djetetu s posebnim potrebama omogućava se pružanje pomoći pedijatra, drugih liječnika specijalista, fizioterapeuta, savjetnika (savjetodavnih radnika), odgojitelja, učitelja, specijalnih pedagoga, razvojnog psihologa, socijalnih radnika i drugih vanjskih suradnika, ako se pokaže da mu je pomoć zaista potrebna i ako u odgojno-obrazovnoj ustanovi koju dijete pohađa navedeni stručnjaci nisu zaposleni. Osim spomenute suradnje sa stručnjacima iz različitih područja, u ovom procesu sudjeluju i roditelji. Dakle, timski rad predstavlja oblik aktivnosti koju provodi skupina stručnjaka. Temelj njihove suradnje zapravo je podjela zadataka između ravnopravnih članova tima. Timski rad nije novi oblik rada, jer ga učitelji koriste već duže vrijeme, ali njegova provedba nije uvijek bila tako uspješna. U pripremu kvalitetnog individualiziranog programa, namijenjenog djetetu s posebnim potrebama, potrebno je uključiti sve stručnjake koji će zajedničkim snagama ostvariti timsku suradnju u procesu provedbe individualiziranog programa. Postoji mogućnost da među članovima tima dođe do konflikta zbog pojave razlika u interesima, gledištima, predrasudama i obrazovanju. Uspješna provedba timskog rada zahtijeva međusobno uvažavanje odnosno poštovanje stručnjaka, ravnopravnost unutar tima, zdrav odnos među radnicima, zdravu atmosferu u školi, pozitivan stav prema individualiziranom programu i djeci s posebnim potrebama, pronalaženje načina za postizanje kompromisa, spremnost na promjene i razvoj na razini osobnosti, razgovor, spremnost na pružanje pomoći i savjeta, spremnost na rješavanje konflikata i razmjenu iskustava.

4. Zaključak

Ukratko sam predstavila važnost i prednosti individualiziranog programa, te značaj dobrog timskog planiranja i provedbe rada s djecom s posebnim potrebama. Međutim, ne smijemo zaboraviti na evaluaciju postavljenih ciljeva jer se na taj način lakše planiraju novi ciljevi, prilagodbe, oblici i metode rada koji će nam pomoći u otklanjanju nedostataka ili barem poboljšanju stanja u svakom području djetetova funkcioniranja.

5. Literatura

- [1.] Galeša, M. (1995). Specialna metodika individualizacije. Radovljica, Didakta.
- [2.] Končar, M. (2003). Individualizirani program. Defektologica slovenica. Ljubljana. Sv. 11, br. 3, (prosinac 2003.), str. 25-33.
- [3.] Končar, M. (2006). Starši in oblikovanje individualiziranega programa. Defektologica slovenica, Sv. 14, br. 3, (prosinac 2006.), str. 7-17.
- [4.] Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (ZOPOPP), 2019.
- [5.] Pravilnik o postopku usmerjanja otrok s posebnimi potrebami (Uradni list RS, br. 54/00).
- [6.] Vaupotič, S. (2008). Individualizirani program za deklico z Downovim sindromom v programu vrtca.
- [7.] Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1), 2011.
- [8.] Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami, 2017.